

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента Патик Лесі Леонідівни на дисертацію Копитько Вікторії Юріївни на тему «Використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги», представлену до захисту на кафедрі криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Ступінь актуальності обраної теми. Повномасштабна збройна агресія проти України та введення воєнного стану зумовили безпрецедентне розгортання волонтерського руху та залучення міжнародної допомоги. Забезпечення прозорості й цільового розподілу цих ресурсів є питанням не лише економічної безпеки, а й національного престижу держави та збереження довіри іноземних партнерів. У зв'язку з цим криміналізація незаконного використання гуманітарної допомоги з метою отримання прибутку (ст. 201-2 КК України) стала своєчасною реакцією на виклики сьогодення.

Проте, розслідування злочинів цієї категорії супроводжується значними труднощами процесуального й тактичного характеру. Специфіка цих правопорушень полягає у високій латентності та інтелектуалізації способів їх вчинення. Схеми наживи зазвичай маскуються під легальну діяльність благодійних фондів, супроводжуються фальсифікацією митних декларацій, актів приймання-передачі, заплутуванням бухгалтерського обліку, а також використанням цифрового середовища (месенджерів, криптогаманців та онлайн-майданчиків) для незаконного продажу допомоги.

Для формування беззаперечної доказової бази виникає гостра потреба в активному та системному використанні спеціальних знань – залученні спеціалістів до проведення оглядів та обшуків складських приміщень, фахівців-аудиторів до перевірочних заходів, а також призначенні комплексу судових експертиз (товарознавчих, комп'ютерно-технічних, технічного дослідження документів та почерку). Саме тому, актуальність обраної здобувачкою теми дослідження не викликає жодних сумнівів.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувачки. Вивчення дисертації та наукових публікацій авторки засвідчують логічність структури дослідження, що надало можливість дисертантці визначити мету, об'єкт, предмет і завдання роботи та всебічно й повно проаналізувати обрану тему.

Дисертантка проаналізувала значну кількість наукових джерел (151 найменування на 18 сторінках), ґрунтовно вивчила роботи інших науковців, що надало можливість вирішити наукову задачу, сформулювати пропозиції та рекомендації щодо використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги.

Результати наукового дослідження висвітлено у: трьох одноосібних статтях та двох статтях у співавторстві у наукових фахових виданнях України, двох тезах доповідей на науково-практичних конференціях. Публікації

відповідають предмету дослідження, сприяють розв'язанню поставлених у дисертації завдань і мають належний ступінь прикладної значущості.

Отже, дисертація Копитько Вікторії Юріївни на тему «Використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги» виконана на належному науковому рівні.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачкою досліджень, повнота викладу в опублікованих працях. Дисертація Копитько В.Ю. є комплексним монографічним дослідженням, у якому здійснено теоретичний аналіз та запропоновано новий підхід до вирішення означеного наукового завдання, розроблено наукові положення та прикладні інструменти для підвищення ефективності розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії.

У роботі сформульовано й обґрунтовано низку положень і висновків теоретичного та практичного спрямування, а саме:

вперше:

- сформульовано авторське визначення використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги як процесуально й організаційно впорядкованого залучення неправових професійних знань, умінь і навичок для виявлення, фіксації, дослідження, перевірки та інтерпретації відомостей про рух гуманітарних ресурсів, документи їх супроводу, облікові операції та цифрові сліди;

- запропоновано ключові індикатори застосування комплексного підходу до використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, у межах якого поєднано ревізійно аудиторний, слідчий, експертний і цифровий напрями одержання та перевірки доказової інформації. Ревізійно-аудиторний напрям забезпечує аналіз фінансової документації та руху гуманітарних ресурсів, слідчий – процесуальне закріплення доказів шляхом проведення обшуків, оглядів і вилучення документів та носіїв інформації. Експертний напрям спрямований на дослідження документів, товарів і цифрових даних із метою встановлення ознак підробки, вартості майна та механізму вчинення правопорушення. Цифровий напрям дозволяє аналізувати електронні системи обліку, фінансові операції та цифрові сліди, що забезпечує виявлення прихованих схем незаконного використання гуманітарної допомоги;

- визначено та науково обґрунтовано систему завдань використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, які класифіковано на: 1) загальні – спрямовані на забезпечення повного, всебічного й об'єктивного встановлення обставин кримінального правопорушення; 2) спеціальні – пов'язані з виявленням механізмів незаконного обігу гуманітарної допомоги, встановленням способів підроблення документів, аналізом фінансово-облікової документації та визначенням розміру завданої шкоди; 3) оперативні (ситуативні) – що реалізуються залежно від етапу досудового розслідування, особливостей

слідчої ситуації та потреб доказування у конкретному кримінальному провадженні;

удосконалено:

– підходи до визначення суб'єктів і форм використання спеціальних знань у кримінальному провадженні щодо незаконного використання гуманітарної допомоги. Виокремлено типові форми використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних проваджень зазначеної категорії під час огляду, обшуку, вилучення документації та аналізу електронних носіїв даних. Окреслено особливості призначення та проведення технічної експертизи документів, почеркознавчих, товарознавчих, судово-економічних і комп'ютерно-технічних експертиз;

– наукові положення про участь спеціаліста під час огляду, обшуку, вилучення документів, роботи з електронними носіями та проведення інших слідчих (розшукових) дій полягають у тому, що залучення спеціаліста сприяє ефективному виявленню, фіксації та вилученню як матеріальних, так і цифрових слідів, пов'язаних із кримінальним правопорушенням. З'ясовано, що в межах кримінальних проваджень, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної допомоги, спеціаліст виконує не лише технічні завдання, а й аналітичну функцію, допомагаючи слідчому оцінювати значення вилучених об'єктів, визначати оптимальні способи їх документування і безпечного вилучення. Він допомагає слідчому правильно використовувати спеціалізовані технічні засоби, інтерпретувати отримані дані та забезпечувати процесуальну допустимість зібраних доказів. Така участь є особливо важливою під час роботи з електронними документами, цифровими носіями, бухгалтерськими системами та логістичними платформами, що використовувалися для обліку або розподілу гуманітарних ресурсів;

– рекомендації щодо залучення спеціаліста до ревізій, аудиторських перевірок, інвентаризацій та інших форм документального контролю ґрунтуються на необхідності комплексного дослідження фінансової, бухгалтерської та супровідної документації, пов'язаної з обігом гуманітарної допомоги. Встановлено, що спеціаліст відіграє ключову роль у виявленні невідповідностей між реальним переміщенням гуманітарних вантажів та даними звітності, а також у розпізнаванні ознак підробки документів, приховування нестач чи незаконного відчуження майна. Використання спеціальних знань під час ревізій та перевірок сприяє своєчасному виявленню порушень у системі обліку, розподілу та використання гуманітарних ресурсів;

– підходи до фіксації результатів слідчих (розшукових) дій та збереження доказової інформації у паперовому й електронному вигляді передбачають дотримання процесуальних вимог щодо повноти, достовірності та незмінності доказів. Під час роботи з документами та цифровими носіями важливим є правильне вилучення, копіювання і збереження інформації, що гарантує збереження її первісного змісту. Для цього застосовуються спеціалізовані технічні засоби, методи цифрового клонування носіїв, фото- та відеозйомка, а також ретельне документування всіх етапів проведення слідчих дій. Такий

підхід дозволяє забезпечити можливість подальшої перевірки отриманих даних та їх використання як доказів у судовому процесі;

дістало подальший розвиток:

- теоретико-методологічні засади використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, що ґрунтуються на комплексному аналізі організаційно-правових засад гуманітарної діяльності в Україні та сучасного стану наукової розробленості цієї проблеми. Поглиблено концептуальні уявлення про криміналістичні межі застосування спеціальних знань у співвідношенні з юридичною компетенцією слідчого, прокурора і суду, що дозволило чітко розмежувати легальний сектор надання гуманітарної допомоги та криміналістично значущі ознаки її протиправного привласнення чи продажу;

- рекомендацій щодо призначення й проведення технічної експертизи документів, почеркознавчої, товарознавчої та комп'ютерно-технічної експертизи у кримінальних провадженнях про незаконне використання гуманітарної допомоги. Визначено, що технічна експертиза документів і почеркознавчі дослідження дозволяють встановлювати факти підроблення документів, внесення змін до їх змісту та осіб, які виконували підписи чи рукописні записи. Товарознавча експертиза спрямована на визначення вартості, стану, якості та походження гуманітарних товарів, тоді як комп'ютерно-технічна експертиза забезпечує аналіз та відновлення цифрової інформації, електронних документів, log-файлів та інших цифрових слідів, пов'язаних із незаконним обігом або використанням гуманітарної допомоги;

- положення щодо використання спеціальних знань у розслідуванні правопорушень, пов'язаних із багатоланковим рухом майна, документальним маскуванню порушень та цифровим супроводом обігу гуманітарної допомоги, передбачають комплексне використання ревізійних, товарознавчих, почеркознавчих і комп'ютерно-технічних досліджень для виявлення фактів підробки документів, приховування незаконних операцій та маніпуляцій із цифровими даними щодо руху гуманітарних ресурсів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи Копитько В.Ю. не викликають суттєвих зауважень.

Наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані та відповідають меті й завданням роботи, викладені у загальних висновках та висвітлені в опублікованих працях. Висновки дисертаційної роботи логічно витікають із отриманих результатів, а рекомендації базуються на результатах проведеного дослідження.

У роботі використано сукупність загальнонаукових та спеціально-юридичних методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження. Методи дослідження були використані комплексно, що забезпечує належний рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Поряд з цим, обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, також забезпечена емпіричними даними. Зокрема, це результати вивчення та узагальнення 67 кримінальних проваджень щодо незаконного використання гуманітарної допомоги за період 2024-2025 років; проведеного опитування 124 респондентів із метою з'ясування проблемних питань з використання спеціальних знань під час досудового розслідування та проведення судової експертизи у кримінальних провадженнях щодо незаконного використання гуманітарної допомоги. Зокрема, у межах дослідження було опитано 73 слідчих органів досудового розслідування та 51 судового експерта.

Підсумовуючи наведене, слід зазначити, результати дисертації Копитько В.Ю., які винесено на захист, є аргументованими, обґрунтованими, логічними, мають достатній ступінь наукової новизни та практичне значення.

Рівень виконання поставленого наукового завдання, оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності. Наукові результати та положення, винесені на захист, одержані завдяки комплексному застосуванню методів наукового пізнання. Дослідження ґрунтується на детальному аналізі нормативно-правових актів, що регулюють діяльність слідчих, судових експертів і спеціалістів-криміналістів, вивченні фундаментальних праць у галузях криміналістики, кримінального процесу й судової експертології, а також на емпіричній базі.

Постановка завдань, визначення об'єкту та предмету наукового пошуку є чіткими і зрозумілими та цілком відповідають вимогам до наукових робіт даного різновиду. Завдання наукової праці здобувачкою загалом виконані, загальна мета досягнута, а дисертантка оволоділа необхідними для рівня доктора філософії компетенціями.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що в роботі, з огляду на наявні основні положення теорії криміналістики, кримінального процесу й узагальнення слідчої та експертної практики, запропоновано вирішення наукового завдання щодо використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги.

Сформульовані в дисертації теоретичні положення, висновки та пропозиції впроваджено й можуть бути використані у:

- практичній діяльності – під час проведення судових експертиз, експертних досліджень та залучення спеціалістів до слідчих (розшукових) дій, організації та проведенні криміналістичних заходів із розслідування кримінальних правопорушень у сфері незаконного використання гуманітарної допомоги (акт впровадження ДНДЕКЦ МВС України від 23.01.2026 р.);
- освітньому процесі – у системі професійної підготовки та підвищення кваліфікації слідчих, експертів, спеціалістів-криміналістів, а також під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Участь спеціаліста під час проведення процесуальних дій», «Криміналістика», «Судова експертологія», «Кримінальне процесуальне право», «Теорія та практика кримінального судочинства» та підготовки навчально-методичних посібників,

підручників і лекційних матеріалів (акти впровадження НАВС № 59-ОП від 18.03.2026 р. та ХУУП №01638/25 від 31.12.2025 р.);

– науковій діяльності – під час підготовки монографій, підручників і навчальних посібників, розроблення методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, а також при обґрунтуванні пропозицій та чинних проектів нормативно-правових актів, підготовка яких передбачає здійснення наукових досліджень (акт впровадження НАВС № 60-нд від 18.03.2026 р.) та виконання тем науково-дослідних робіт Київського науково-дослідного інституту судових експертиз за напрямками економічних і товарознавчих досліджень (акт впровадження КНДІСЕ від 22.04.2026 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому. Дисертація В.Ю. Копитько, викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії. Робота складається з анотації (українською та англійською мовами), переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (151 найменування та складає 18 сторінок) та чотирьох додатків на 17 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 227 сторінок, із них основний текст дисертації – 171 сторінка.

Анотація в стислій формі відображає основний зміст дослідження, викладена українською та англійською мовами, доповнена переліком публікацій здобувачки, в яких висвітлено основні результати дослідження.

У вступі обґрунтовано вибір теми дослідження, охарактеризовано ступінь наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету дослідження, окреслено поставлені завдання наукового пошуку, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, описано використані методи пізнання, емпіричну базу, аргументовано наукову новизну отриманих результатів, зазначено інформацію щодо апробації матеріалів дисертації.

У розділі 1 «Теоретико-правові проблеми використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги» вивчено організаційно-правові засади гуманітарної діяльності в Україні, наведено поняття, зміст та принципи використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, а також розглянуто суб'єкти та форми використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги.

У результаті комплексного аналізу організаційно-правових засад гуманітарної діяльності в Україні та стану наукової розробленості проблем застосування спеціальних знань під час розслідування її незаконного обігу було виявлено динамічність та фрагментарність вітчизняного нормативно правового регулювання у цій сфері, що суттєво ускладнює правозастосовну практику та зумовлює потребу в чіткій деталізації порядку фіксації й обліку гуманітарних вантажів як першооснови для формування належної доказової бази. Разом із тим, встановлено замалу кількість цілісних монографічних досліджень, присвячених тактико-криміналістичним та процесуальним аспектам залучення

спеціалістів до розслідування правопорушень у сфері обігу гуманітарної допомоги, оскільки більшість наявних наукових праць мають узагальнений характер і не враховують специфіку воєнного чи післявоєнного стану.

З'ясовано, що застосування спеціальних знань у кримінальних провадженнях, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної допомоги, зумовлене специфічною складністю предмета доказування. Цей предмет охоплює аспекти, пов'язані з надходженням, обліком, документальним супроводом, розподілом і практичним використанням гуманітарних ресурсів. Виявлено, що в таких провадженнях значний обсяг доказової інформації має документальний, фінансово-обліковий або цифровий характер. Для збору такої інформації, перевірки та оцінки необхідне використання спеціальних знань відповідних галузей. Визначено та науково обґрунтовано систему завдань використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, які поділено на: 1) загальні; 2) спеціальні; 3) оперативні (ситуативні).

Запропоновано авторське визначення використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги як процесуально й організаційно впорядкованого залучення неправових професійних знань, умінь і навичок для виявлення, фіксації, дослідження, перевірки та інтерпретації відомостей про рух гуманітарних ресурсів, документи їх супроводу, облікові операції та цифрові сліди.

Встановлено, що основними суб'єктами, що забезпечують використання та застосування спеціальних знань є слідчий, прокурор, спеціаліст і судовий експерт. Їхня діяльність спрямована на виявлення, документування, дослідження та оцінку даних про рух гуманітарних ресурсів, супровідну документацію, фінансово-облікові операції та цифрові сліди. У кримінальних провадженнях цієї категорії спеціальні знання застосовуються як у процесуальних, так і в організаційно-консультаційних формах.

Авторкою окреслено основні форми використання спеціальних знань під час розслідування таких видів злочинів, серед яких визначено: безпосереднє використання спеціальних знань слідчим і прокурором; участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій; консультування та довідкова допомога; проведення ревізій, інвентаризацій і аудиторських перевірок; організація й реалізація судових експертиз. Доведено, що найбільшу практичну значущість у провадженнях цієї категорії мають такі дії, як участь спеціаліста під час огляду, обшуку, вилучення документації та аналізу електронних носіїв даних.

У розділі 2 «Використання спеціальних знань при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги» авторкою вивчено прикладні аспекти залучення обізнаних осіб до процесу збирання доказів. Здобувачка послідовно розкриває специфіку участі спеціаліста у проведенні перевірочних заходів, а також під час таких ключових слідчих (розшукових) дій, як огляд та обшук.

Використання спеціальних знань під час організації ревізій, проведення аудиторських перевірок та інших видів документального контролю у кримінальних провадженнях стосовно незаконного використання гуманітарної допомоги є важливим для з'ясування реального руху гуманітарних ресурсів. Це включає перевірку фінансово-облікової документації, виявлення розбіжностей між фактичними та задекларованими обсягами матеріальних активів, а також аналіз способів приховування незаконного вилучення гуманітарної допомоги. Встановлено, що документальний контроль у таких кримінальних провадженнях має інтегрований характер і охоплює ревізії, аудиторські перевірки, інвентаризацію, аналіз бухгалтерської звітності, даних складського обліку, фінансової документації та інформації з електронних систем обліку. Обґрунтовано, що результати цих заходів дозволяють ідентифікувати випадки необґрунтованого списання майна, прихованого виведення гуманітарних ресурсів, перекручення вартості товарів, подвійного ведення обліку та інші методи документального маскуванню правопорушень. Виокремлено ключові індикатори застосування комплексного підходу до використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, у межах якого поєднано ревізійно аудиторний, слідчий, експертний і цифровий напрями одержання та перевірки доказової інформації.

Акцентовано увагу на тому, що участь спеціаліста під час огляду в кримінальних провадженнях, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної допомоги, є ключовим фактором для забезпечення повноти й достовірності фіксації доказової бази. Залучення таких фахівців дозволяє оперативно і коректно ідентифікувати, вилучати та фіксувати матеріальні і цифрові сліди, що мають значення для з'ясування обставин вчиненого. За результатами дослідження зроблено висновок про те, що результативність огляду у кримінальних провадженнях щодо незаконного використання гуманітарної допомоги значною мірою залежить від ефективної взаємодії між слідчим і спеціалістом, а також від своєчасного й правильного застосування спеціальних знань для ідентифікації, документування та збереження доказів.

Участь спеціаліста під час обшуку у кримінальних провадженнях, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної допомоги, є ключовим елементом для забезпечення ефективного виявлення, документування та вилучення доказів. Під час проведення обшуку спеціаліст виконує не лише технічні завдання, а й аналітичну функцію, допомагаючи слідчому оцінювати значення вилучених об'єктів, визначати оптимальні способи їх документування і безпечного вилучення.

У розділі 3 «Призначення та проведення окремих видів судових експертиз під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги» висвітлено прикладні аспекти експертного забезпечення досудового розслідування.

Встановлено, що технічна експертиза документів, почеркознавча експертиза мають важливе значення у кримінальних провадженнях щодо незаконного використання гуманітарної допомоги, оскільки дозволяють

встановити факти внесення змін до документів, фальсифікації підписів та приховування справжніх обставин обігу гуманітарних ресурсів.

З'ясовано, що технічна експертиза документів набуває особливого значення під час перевірки накладних, актів приймання-передачі, митних декларацій, бухгалтерських документів та звітності щодо гуманітарної допомоги. Встановлено, що почеркознавча експертиза дозволяють ідентифікувати виконавця рукописного тексту, цифрових записів та підписів, а також встановити факт виконання підпису іншою особою, наслідування чи навмисного спотворення почерку.

Авторка наголошує, що товарознавча експертиза в межах кримінальних проваджень щодо незаконного використання гуманітарної допомоги спрямована на оцінку вартості, якості, стану та походження гуманітарних товарів, а також на виявлення ознак їх незаконного обігу чи відчуження. Особливістю проведення зазначеного виду судової експертизи є необхідність аналізу як самих товарів, так і супровідних документів, до яких входять накладні, сертифікати, акти передачі та митні документи. Ефективність та перспектива доказової значущості таких експертиз залежить від коректного вилучення об'єктів дослідження, чіткого формулювання запитань до експерта та застосування спеціальних методів оцінки й порівняльного аналізу.

Визначено, що комп'ютерно-технічна експертиза в межах кримінальних проваджень, пов'язаних із незаконним використанням гуманітарної допомоги, спрямована на виявлення, аналіз та відновлення цифрової інформації, електронних документів, log-файлів та інших цифрових слідів. Встановлено, що ця інформація може містити дані про редагування, приховування або нелегальне використання відомостей щодо обліку й розподілу гуманітарних ресурсів. При цьому важливо суворо дотримуватися вимог щодо збереження цілісності даних, що прямо впливає на перспективну ефективність проведення таких експертиз та залежить від правильного вилучення цифрових носіїв, створення їх копій, чіткого формулювання запитань для експертів, а також використання спеціалізованого програмного забезпечення для аналізу цифрових слідів.

Після кожного розділу, й загалом у дисертації сформульовано **висновки**, у яких висвітлено зміст розглянутих питань. Висновки відповідають отриманим результатам, мають достатню аргументацію та достатній рівень достовірності.

Зазначене дає підстави стверджувати, що дисертація Копитько Вікторії Юріївни на тему «Використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги» відповідає встановленим вимогам і є завершеною науковою працею.

Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації на практиці. Отримані результати дисертаційного дослідження В.Ю. Копитько можуть бути рекомендовані для використання в освітньому процесі закладів вищої освіти юридичного профілю, у науково-дослідних розробках наукових установ, під час підготовки наукових публікацій та монографій, планування досліджень за цим напрямом.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача. Загалом позитивно оцінюючи наукову роботу, слід спрямувати увагу на деякі побажання та дискусійні питання, які потребують, на нашу думку, додаткової аргументації або пояснень під час захисту:

1. Привертає увагу назва підрозділу 1.3. «Суб'єкти та форми залучення спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги». Зважаючи на те, що у кримінальному процесі та криміналістиці традиційно розрізняють саме форми використання спеціальних знань, а термін «залучення» частіше відноситься до процесуального порядку допуску особи до провадження, тому автору доцільно було б дещо скоригувати назву підрозділу задля її повної гармонізації із понятійним апаратом КПК України.

2. Певну наукову дискусію викликає логіка побудови Розділу 2. «Використання спеціальних знань при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги», назва якого обмежує предмет дослідження виключно слідчими (розшуковими) діями. Водночас у підрозділі 2.1 здобувачка розглядає участь спеціаліста у проведенні ревізій та інших перевірок діяльності юридичних осіб. Слід зауважити, що відповідно до чинної доктрини кримінального процесу та положень КПК України, ревізії та перевірки мають позапроцесуальний характер і не належать до слідчих (розшукових) дій, їх розгляд доцільніше було б винести в окремий структурний блок або відкоригувати назву самого розділу.

3. Слід звернути увагу на формулювання першого положення наукової новизни, винесеного на захист (с. 22). Запропоноване авторське визначення використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги, безумовно, має практичне значення. Водночас, зважаючи на ґрунтовну теоретичну розробленість базового поняття спеціальних знань у криміналістиці, зазначене положення за своїм спрямуванням, на думку рецензента, є ближче до рубрики «дістало подальший розвиток» або «удосконалено», оскільки вдало адаптує відому наукову конструкцію до специфіки конкретного виду злочинів.

Поряд із цим, подібне міркування викликає й положення щодо класифікації завдань використання спеціальних знань на загальні, спеціальні та оперативні (с. 23). Оскільки зміст «загальних» та «спеціальних» завдань значною мірою дублює загальні вимоги ст. 9 КПК України та стандартні експертні завдання, тому ця класифікація також виглядала б більш переконливо у рубриці «дістало подальший розвиток», як якісна деталізація вже наявних теоретичних здобутків. Крім того, виділення «оперативних» завдань доцільніше було б іменувати виключно «ситуаційними» або «тактичними», щоб виключити двозначність сприйняття терміну «оперативні» в контексті взаємодії слідчого з оперативними підрозділами.

Висловлені зауваження є дискусійними, загалом не позначаються на позитивній оцінці дисертації та спрямовані на поглиблення наукової дискусії під час прилюдного захисту.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Під час вивчення як дисертації, так і наукових публікацій авторки фактів порушення академічної доброчесності не виявлено. Дисертація В.Ю. Копитько є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації поставленим вимогам. Дисертація Копитько Вікторії Юріївни на тему «Використання спеціальних знань під час розслідування незаконного використання гуманітарної допомоги», представлена на здобуття ступеня доктора філософії, є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, у якому отримано науково обґрунтовані результати, що вирізняються новизною, за своїм змістом відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам, встановленим у Порядку підготовки здобувачів вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (із змінами і доповненнями), наказу МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її автор – Копитько Вікторія Юріївна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Доцент кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ
кандидат юридичних наук, доцент

Леся ПАТИК

Від мене заслуговує
ЗАМ. ВІДДІЛЕННЯ №3
КАПІТАН ПОЛІЦІЇ
В.А. ШЕЛЕСТИНСЬКИЙ